

MÜMİNİN İMTİHANI

es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berakâtühû.

Cumanız mübarek olsun, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!.. Allah Teâlâ Hazretleri cümlemenizi dünya ve ahiretin hayırlarına mazhar eylesin... Cennetiyle cemâliyle müşerref eylesin...

a. Allah'ın Her Hükümü Mümin İçin Hayırdır

Süheyb *radıyallahu anh*'dan rivayet edilmiş. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz buyuruyor ki:

أَلَا تَسْأَلُونِي مِمَّ ضَحِكْتُ عَجِبْتُ مِنْ قَضَاءِ اللَّهِ

لِلْعَبْدِ الْمُسْلِمِ

إِنَّ كُلَّمَا قَضَى اللَّهُ لَهُ خَيْرٌ وَلَيْسَ كُلُّ أَحَدٍ كَانَ قَضَى

اللَّهُ لَهُ خَيْرٌ

إِلَّا الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ¹

¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, 8/40 (7317); *Râmûzu'l-Ehâdîs*, 169/5.

Arapça metnini teberrüken okuduk. Soruyla başlıyor Peygamber Efendimiz:

(*Elâ tes'elûnî mimme dahiktü*) “Neden güldüğümü bana sormuyor musunuz, sormaz mısınız?” diyor Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz. Bu, insanların ne kadar çok dikkatini çekici bir başlangıç:

“Niçin gülüyorum, bilin bakalım?.. Niçin güldüğümü niçin bana sormuyorsunuz?” gibi bir şey, herkesin dikkatini çeker.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz’in konuşmanın adabı, kompozisyon, hitabet meseleleri konusunda da davranışlarından çok çok ibretler almamız gerekir. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz konuşurken, böyle dikkati çekecek, herkesin kendisini aşk ile, şevk ile, sevgiyle dinlemesini sağlayacak şartlara dikkat ederdi. Ve herkesin kendisini candan dinlemesini isterdi. Ve dikkatler dağılmadan sözünü kısaca söyleyip, çarçabuk, ondan sonra da tadında bırakarak, böyle anlaşılabilir, hatırdan kalabilecek kadar söyleyerek, ondan sonra keserdi.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz’in bazen bir sözü üç defa tekrar

ettiğini biliyoruz. Bu da bir eğitim yolu. Tane tane konuştuğunu biliyoruz. Yâni harfler sayılacak kadar tane tane konuştuğunu biliyoruz. Böyle başlamış: (*Elâ tes’elûnî mimme dahiktü*) “Neden güldüğümü niçin bana sormuyorsunuz, sormaz mısınız?” diyor.

Herkes zaten merak ediyordur da bazı şeyleri de sorarlardı Peygamber Efendimiz’e:

“Niçin bunu yaptın yâ **Rasûlallah?**.. Daha önce şöyle yapmıyordun, niçin bu sefer böyle oldu?” diye sorarlardı.

Ama böyle bir başlangıç tabii teşvik oluyor. Dikkati de enyüksek noktaya çıkartıyor.

Tebessüm buyurmuş Peygamber Efendimiz. *Sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz kahkahayla gülmezdi. Peygamber Efendimiz’in bu konudaki âdet-i seniyyesi tebessüm etmektir. Dişleri görünecek kadar pırıl pırıl, yüzünde güneşler açacak gibi gülerdi ama kahkahayla gülmezdi. Dişleri de şâhâne idi. Dişlerinin güzelliği o kadar dikkat çekiciydi ki, sanki dişlerinden ışıklar saçılırdı etrafa... O kadar muntazam, güzel dişleri vardı.

O da bir ibret değil mi?.. Yâni, bundan bin dört yüz yıl önce, böyle bir mahrumiyetler

diyarı olan Arabistan’da, her türlü meşakkatin, sıkıntının, fakirliğin görülebildiği bir yerde Efendimiz’in temizliğe dikkati... Bu arada da diş, ağız temizliğine dikkati, göze güzel görünecek her türlü şeyi de emretmesi. “Benim karşıma böyle ağzınız kokarak, dişleriniz sarı sararmış olarak gelmeyin!” demesi. Tarağı, aynayı, temizlenmeyi, yıkanmayı, abdest almayı, gusül abdesti almayı emretmesi...

Bunların hepsi, ibret alabilecek bir insan için yeter. **Rasûlüllah** Efendimiz’in bir cümlesi, hayatından bir sahne bile,

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ

(*Eşhedü en lâ ilâhe illa’llâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Rasûlühû*) diye insafı varsa, nasibi varsa, Müslüman olmasına, kendisinin teslimiyetinin böyle coşmasıyla **Rasûlüllah’a** bağlanmasına yeter. Bir sahne bile kâfi ama, işte Allah Teâlâ Hazretleri gözlerden perdeleri kaldırsın... Gönüllerin perdesi gözün perdesinden daha da fena... Gönüllerden o perdeleri kaldırsın...

Gönüller de çeşit çeşit oluyor. Kimisi karmış oluyor, kimisi taş gibi katılaşmış oluyor. Taş gibi katılaşmış bir gönül, artık her şeye ters bakıyor, her şeyi olumsuz olarak görüyor. Artık ona bir gerçeği göstermek mümkün olmuyor. Alıştığı bir kötü alışkanlıktan çekip çevirmek, çıkarmak mümkün olmuyor. Allah korusun... Allah saklasın... Allah esirgesin... Sanki bir esrar alışkanlığı gibi, afyonkeş gibi hayatı artık o yolda parça parça olup gidiyor.

Şimdi, “Niçin güldüğümü sormaz mısınız?” buyuruyor. Sormazlar mı?.. Herkes merak içindedir, pür dikkat **Rasûlüllah *sallallahu aleyhi ve sellem*** Efendimiz’i seyrediyordur, her halde hayranlıkla bakıyordur

Peygamber Efendimiz’in Sebebini kendisi söylüyor. Buyuruyor ki:

(Acibtü min kadâi’llâhi li’l-abdi’l-müslim)

“Müslüman kula Allah’ın hükmüne, kaza ve kaderine şaşırdım, hayran kaldım, hayret ettim.”

Acibe fiili iki mânâyâ gelir. Yâni, bir şeyi hayretle mütalaa etmek manasına da gelir; bir de beğenerek, hayranlıkla mütalaa etmek manasına gelir.

“Allah Teâlâ Hazretleri’nin mümin kuluna hükmünün karşısında hayranlıkta kaldım, hayretler içinde kaldım.” demiş oluyor.

Onun için gülmüş.

Gülmesinden anlaşılıyor ki, memnun kalmış da ondan gülmüş. İnsan seyrettiği bir şeyden dolayı, yüz hatlarında bazı jestlerle, mimiklerle, yüz hatlarıyla insanın duyguları anlaşılıyor. Mâlûm, yüz hatlarına akseder. Hayran kalmış da ondan gülüyor. Gülmesinin sebebi demek ki, Allah Teâlâ Hazretleri’nin mümin kulu hakkındaki hükmü, kazası, kaderi.

Kadâu’llâh, Allah’ın kazası demek, yâni hükmü demek. Bir şey hakkında düşünüp bir şey söylemek, bir hüküm vermek, ona kadâ etmek oluyor. Onun için böyle hüküm veren kimseye Arapça’da *kâdı* derler. Biraz uzundur ilk hecesi ama, biz onu *kadı* diye telaffuz ediyoruz.

Tarihimizde var. Kadı Efendi şöyle yapmış, Nasreddin Hoca böyle yapmış diyoruz. Biliyoruz bu kadı kelimesini. Ondan sonra kâdı’l-kudâtlık, yâni kadılar kadısı makamı vardı Osmanlı devlet teşkilatında. İşte bu kadı ne yapar?.. Karşısına gelen iki kimseyi dinler, düşünür,

delilleri göz önünde bulundurur, adâlet konusunda bir hüküm verir. İşte buna *kadâ* deniliyor.

Bizim Türkçemizde *kaza* deyince, halkımız iki şeyi anlar: İki otomobilin birbiriyle çarpışması veya adamın elindeki bir aletle karşı tarafı istemeyerek yaralaması. “İşte bir kaza oldu, elimden bir kaza çıktı.” falan diyoruz veya “Yolda bir kaza oldu.” diyoruz. Burada tabii acı bir olay, üzücü bir olay manasına geliyor Türkçe’de bu. Ama bunun da kökeni karıştırılırsa, araştırılırsa, neden bunlara kaza denilmiş?..

Bu Türkçe bir kelime değil, Arapça’dan geçme bir kelime. Niye bu gibi olaylara kaza denilmiş?.. Bütün bu olaylar için dedelerimiz bu sözü niçin kullanmışlar?..

Bütün bu olaylar Allah’ın bir kazasıyla, kaderiyle meydana gelmiş şeyler oluyor. Hani yeryüzündeki bütün olan işler, ölenler, olanlar, yaşayanlar, yapılanlar, edilenler Allah Teâlâ Hazretleri’nin kaderiyle olduğundan; gecenin, gündüzün, ayların, yılların karşımıza döktüğü, sergilediği binbir türlü olay...

Bunların içinde bir küçücük bir figüranız, küçücük bir dekoruz, detayız, zerreyiz. Kâinât kocaman, gümbür gümbür bir sahne... Hareket halinde devam edip gidiyor. İşte bütün bu işleri olduran Allah Teâlâ Hazretleri'dir.

Allah Teâlâ Hazretleri kâinâtın sahibi, olayların hâlikı, kâinâtın mutasarrıfı, yâni dilediği gibi tasarruf eden, dilediği gibi yapan, eden; kuvvetlerin, güçlerin hepsinin sahibidir.

Onun için bu olaylar da Allah'ın hükmü, ne yapalım diye, yâni teselli olsun diye düşünmüş dedelerimiz. Bu gibi olaylara kaza demiş.

Bu gibi olaylar da kazadır; düğün, dernek, bayram, seyran gibi hoş şeyler de kazadır. **Aslında** onlar da kaza... Yâni nasip oldu da, bu delikanlı bir güzel kızcağızla evlendi... Ee, bu da kazadır; yâni bu da Allah'ın bir hükmüdür, ondan olmuştur. Ama burada sevinçli olduğu için işte belki Allah'ın kaderi derler de, kazası demiyorlar, öteki kelimeyi, kullanmıyorlar.

Kazayı negatif olarak kullanmışlar. Bu da olur. Bir dilden öteki dile bazı kelimeler geçer ve bazen de bu dildeki manasından başka anlama gelir öbür tarafta. Hemen hatırıma gelmiş bir misali söyleyeyim:

Farsça'da *gümrah* kelimesi var. *Güm* kelimesi, kaybolmak kelimesiyle ilgili... *Râh* kelimesi de yol demek. *Gümrah*, bir bileşik kelimedir. Ne demek?.. Yolunu kaybetmiş demek.

Mesela, insan bilmediği bir arazide giderken, nereden nereye gideceğini bilmiyor, ormanda, dağda, çölde istikametini şaşırıyor. Eyvah, nereye gidecek, yolu kaybetti, kaldı. Yâni yolu bulamazsa, belki çok giderse, geceleyin hayatı da tehlikede, yolunu kaybetmiş. *Gümrah*; yâni *râh*'ı, yolu *güm* etmiş, kaybetmiş kimse.

Şimdi bu kelime Türkçe'de farklı kullanılıyor. Ben bakıyorum, Anadolu'da geziyorum, Anadolu'nun tabirlerini dikkatle de topluyorum zihnimde, hoşuma gidiyor. Söyledikleri sözler hoşuma gidiyor, kullandıkları kelimeleri tekrar tekrar telaffuz ettiriyorum;

“Ne dediniz, bir daha söyler misiniz lütfen...” diye soruyorum ve öğreniyorum.

Mesela, diyorlar ki:

“Bu sene mahsul *gümrah*!..”

Yâni, çok bol manasına kullanıyorlar. Bunu da anlıyoruz. Nereden böyle çok bol manasına kullanılmış Türkçe'de?.. Farsça'sında yolu

kaybetmek manasından, Türkçe’de *gümrah* ne demek?.. Yâni sanki kaideler yolunu kaybetmiş de, her şey şaşırmış, alt üst olmuş, böyle olağanüstü bir şey birikmiş orada... Onun için gümrah diyorlar. Şaşırmışçasına, çılgınca falan diyoruz. Böyle bir şeyi mahsulün bolluğuna kullanmışlar.

Allah’ın kazası, **aslında** yâni kaderi demek, her türlü hükmü demek. “Mümin kula müjdeler olsun ki...” Size de, bize de... Allah bizi hakiki Müslüman kullarından eylesin... Kendisine teslim olmuş, İslâm’a sımsıkı sarılmış kullarından eylesin... Müslim sıfatına gerçekten sahip eylesin... Bu gerçekten sıfatı çok önemli... Gerçekten Müslüman olmak, bu çok önemli... Çünkü bazıları gerçekten Müslüman olamıyor.

Gerçek Müslümanlar şöyle olur diye hadis-i şerifler var. Mesela:

المُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ²

(*el-müslimü men selime’l-müslimûne min lisânihî ve yedihî*) “Hakîkî Müslüman,

² Buhârî, “Îmân”, 3 (10); Müslim, “Îmân”, 65 (41); *Râmûzu’l-Ehâdis*, 235/7.

Müslümanların kendisinin elinden, dilinden zarar görmediği kişidir.” buyruluyor. Yâni, “Eliyle, diliyle sağa sola zarar veriyorsa, o iyi bir Müslüman değildir.” demiş oluyor *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz.

Sonra komşusuyla ilgilenecek, komşuluk vazifelerini yapacak. O açsa, kendisi burada gamsız, tok yatmayacak vs... Komşusuna şerri, zararı dokunmayacak.

Bir şeyin gerçeğini bulmak, bir konuda gerçekten öyle olmak kolay bir şey değil. Bugün de öyle... Yâni iyi, gerçek bir doktor, gerçek bir baba, gerçek bir öğretmen, tam bir öğretmen, bulunmaz bir gerçek talebe... İşte her şeyin bir gerçeği var, bir de o gerçekliğe ulaşmamış ama arada çırpınan negatif veya eksikli, kusurlu insanlar var...

Mümin için Allah'ın kazası iyidir. Tam bir Müslüman için her türlü hükmüne Peygamber Efendimiz hayran kalmış, hayran kalacak kadar iyidir. Çünkü, (*Inne küllemâ kada'llâhü lehü hayrun*) “Allah Teâlâ Hazretleri onun için ne hükmetmişse, o onun için hayırlıdır. (*Ve leyse küllü ehadin kâne kada'llâhü lehü hayrun ille'l-abdü'l-muslim*) Her hükmü iyi olan bir

kimse, Müslümandan başka bir kimse değildir. Başka bir kimse için böyle bir durum bahis konusu değildir. Münafık için böyle değildir, kâfir için böyle değildir, gayrimüslim için böyle değildir.

Onlar için şer, kötü takdirler de vardır. Hayır değildir. Onların işi zordur, dünyada ahirette uğrayacakları cezalar vardır. Bu sadece mümin içindir.” diye, Efendimiz ikinci bir cümlede özellikle bunu beyan etmiş.

Peki, bu rivâyet burada bu kadar kalmış. Suheyb *radiyallahu anh*’dan Ebû Nuaym el-İsfahânî’nin rivayeti bu kadar kalmış. Şimdi acaba biraz daha açamaz mıyız bu konuyu?..

Suheyb-i Rûmî *radiyallahu anh*’dan gelen başka bir rivayette konu şöyle açıklanıyor:

إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءٌ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ وَإِنْ أَصَابَتْهُ
ضَرَّاءٌ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ³

(İn esâbethü serrâu şekera, fe-kâne hayran lehû) “Eğer kendisine sevindirici olaylar nasip olursa, gelirse şükreder; onun için hayırlı

³ Müslim, “Zühd”, 64 (2999).

olur, sevap kazanır. (*Ve in esâbethü darraü sabera, ve kâne hayran lehû.*) Eğer kendisine zarar verici, üzücü bir şey isabet ederse, sabreder; o da onun için hayırlı olur, sevap kazanır.”

Bir Müslümana hayatında çeşitli olaylar geliyor. Sevinçli olaylar geliyor. Tamam, çocuğu evleniyor, maaşına zam oluyor, dükkânında iyi bir kâr kazanıyor, çeşit çeşit insanların çeşit çeşit sevinçlerini düşünelim. Bunlardan seviniyor. Tamam sevinçli olaylar... Bu durumda, Müslüman hayatında sevinçli olaylarla karşılaştığı zaman ne yapar?.. Şükreder:

“Yâ Rabbi; çok şükür, sen bana bu nimeti verdin, bu imkânı sağladın, bu güzel durum elime geçti.” diye şükreder.

İşte bu şükür, Allah’a karşı minnet duygularıyla, teşekkür duygularıyla, Allah’ın bize karşı ikrâmından, hediyelerinden, bağışlarından, lütuflarından dolayı Allah’a sevgi dolu olarak, teşekkür dolu olarak yönelmek, bunları düşünmek; Allah’a, “Çok şükür yâ Rabbi!” demek, hamd etmek, şükretmek çok sevaptır.

İşte bundan dolayı mümin kul büyük sevaplar alır, büyük hayırlara mazhar olur. İyi ki

kendisine güzel şeyler hükmolunmuş, verilmiş, karşısına gelmiş ki şükredince ne kadar sevap alıyor.

Aksine üzücü olaylar da gelebilir insanın başına. Ölüm gibi acı bir ayrılık olayı var... Sevdığı insandan ayrılıyor, etrafındakilere “Elveda...” diyor, gidiyor. Aralarında yaşayan, bir sevdikleri kişi ayrılıp gidiyor.

Bu ayrılık zor... Hem de tabii ebedî demeyelim de, -biz biliyoruz ki müminler tekrar ahirette cennette buluşacaklar birbirleriyle- uzun bir ayrılık tabi, üzüdür insan. Ölüm gibi bir üzüme sebebi var, ayrılıktan dolayı.

Tam hayattan muradını alamadan, kâm alamadan, bakıyorsunuz delikanlı bir kimse vefat ediyor, bir çocuk vefat ediyor; annenin, babanın üzülmemesi mümkün mü?.. Bakıyorsunuz, gelinlik çağda bir kızcağız vefat ediyor. Çeşmeye su doldurmaya gitmiş kış gününde; kurtlar saldırmış, parçalamış... Haydi, büyük bir acı köyde mesela...

Türkülerden hatırıma sahneler geliyor: Düğün dernek olmuş, gelin alayı kızı almış. Allı pullu gelin Kızılırmak’tan geçerken, ırmakta kaza oluyor ve gelini sular alıp götürüyor. Yâni

boğuluyor. Ee, işte alın, düğün alayı yasa boğulmuş oluyor.

Bugün de günümüzde duyuyoruz: Düğünden dönen veya düğüne giden bir minibüs kaza yapıyor, şu kadar insan yaralı, bu kadarı ölü... Üzüntülü olaylar olur. Herkes için olur.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in hayatından biliyoruz, sahabe-i kiramın hayatından biliyoruz; iyi insanlara da üzücü olaylar gelir. Hani, İslâm'ı hiç bilmeyen bir insan, imanı bilmeyen bir insan sanır ki, Allah'ın iyi, sevgili kulları hep güzel şeylerle karşılaşacaklar, hiç kötü şeyler görmeyecekler, çok tatlı, mutlu bir ömür sürecekler... Hayır, bilakis, yâni tam aksine Allah'ın iyi kulları, en yüksek kulları en çok sıkıntılar çekmişler. Ondan sonra evliyâullah çok sıkıntı çekmiş:

أَشَدُّ الْبَلَاءِ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ

(Eşeddü'l-belâyâ ale'l-enbiyâ') “En şiddetli imtihanlar, belalar, üzüntüler, sıkıntılar peygamberlere gelmiş.” Ne kadar büyük mücadeleler vermişler ne kadar büyük sıkıntılara uğramışlar.

Yusuf *aleyhisselam*'ın zindana atılması, Mûsâ *aleyhisselam*'ın Firavun ile mücadelesi...

Peygamber Efendimiz'in Kureyş müşrikleriyle çarpışması, mücadelesi, savaşları... Hiç sevmediği halde, herkesin iyiliğini istediği halde, başına gelen binbir türlü olay bunları gösteriyor.

Peki, böyle bir durumda mümin ne yapacak?.. Ne yapar yâni?.. Gene sabreder. Bir kere mümin kale gibidir. Başına gelen üzücü bir olaydan dolayı intihar etmeye kalkmıyor. Sıkıntılı bir olay var diye hemen her şeyi darmadağın etmiyor. İç dünyası yıkılıp, dış dünyası harap olmuyor. Kırıp geçirmiyor ortalığı... Sabrediyor. Müslümanın muazzam bir edebi var. Olay karşısında kaya gibi sağlam duruşu var, ağırbaşlılığı var, vakarı var. Muazzam bir kadere rıza duygusuyla, boynu bükük, sabrediyor. Çok güzel terbiye almış insanların o muhteşem sabırlarını düşünün!.. Sabrediyor. Bundan dolayı da Allah çok büyük sevap verir.

Yâni demek ki, mümin kula sevinçli iş gelse şükreder, sevap kazanır. Üzücü iş başına gelse sabreder sevap kazanır. Sonunda hepsi mümin kul için hayırlı olur. Allah Teâlâ Hazretleri, bu dâr-ı dünya ki, imtihan dünyasıdır, fânî alemdir, bâkî alem ahirettir... İşte buradan

göçünceye kadar insanları çeşitli şekillerde im-tihan eder eder... Sonunda ahirette çok büyük mükâfatlara erer bir mümin... Allah Teâlâ Haz-retleri'nin cennetiyle, cemâliyle müşerref olur.

b. Zerre Kadar Hayır ve Şerrin Karşılığı

Bu olayı şöylece özetleyen başka bir ha-dise geçelim hemen. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz buyuruyor ki:

أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا عَرَضٌ حَاضِرٌ يَأْكُلُ مِنْهَا الْبَرُّ
وَالْفَاجِرُ
أَلَا وَإِنَّ الْآخِرَةَ أَجَلٌ صَادِقٌ يَقْضَى فِيهَا مَلِكٌ قَادِرٌ
أَلَا وَإِنَّ الْخَيْرَ كُلَّهُ بِحَذَائِفِرِهِ فِي الْجَنَّةِ
أَلَا وَإِنَّ الشَّرَّ كُلَّهُ بِحَذَائِفِرِهِ فِي النَّارِ
أَلَا فَاعْمَلُوا وَأَنْتُمْ مِنَ اللَّهِ عَلَى حَزَرٍ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ
مَعْرُوضُونَ

عَلَى أَعْمَالِكُمْ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ
ذَرَّةً شَرًّا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ⁴

Uzunca bir metin ama, hatırdan kalmaz ama, parça parça tekrar izahını yapalım:

(*Elâ inne'd-dünyâ aradun hâdır*) *Elâ* burada tenbih, uyarı edatı. Yâni, “Dikkat edin, uyanın, hey, aklınızı başınıza toplayın ki” falan manasına. (*Inne'd-dünyâ aradun hâdır*) “Dünya hâl-i hazırda elinizde, önünüzde olan bir maldır, metâdır, eşyadır.” İşte herkes dünyalıktan nasibi ne kadarsa öylece duruyor o, içinde bulunuyor. Dünya bu. Dünyalıklar çeşit çeşit, sayılamayacak kadar çok. (*Ye'külu minhe'l-berru ve'l-fâcir*) “Bu dünyalıkların hepsinden, Bundan iyi insanlar da, günahlara sapmış, fâcir insanlar da yerler, yâni dünyalıktan herkes istifade ediyor. Mümin de istifade ediyor, kâfir de. İyi insan da istifade ediyor, kötü insan da. Herkesin önüne bir yemek konuluyor, herkes şu

⁴ Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, 3/306 (5808); *Râmûzu'l-Ehâdis*, 169/1.

karnını doyuruyor. İşte dünya hayatı böyle geçiyor.”

(*Elâ ve inne’l-ahirate ecelün sâdık*) Dünya böyle, ahiret nedir? (*Ecelün sâdıkun*) “Gerçek bir müddettir, gerçek bir zamandır. Ahiret mutlaka gelecektir, haktır. Yâni bir zaman sonra gelecek, şu anda değil. *Ecel*, yâni belirli bir müddet sonra gelecek bu ama, gerçekten gelecek. Muhakkak herkesin başına gelecek. Ahiret mutlaka.

Ve bu ne kadar uzun sürse bu dünya hayatı yâni bu köhne dünyanın ömrü asırlar geçse, ne kadar uzasa sonunda bitecek. Bu dünyayı biz biliyoruz ki bu dünya hayatı fânî, ahiret bâkî, ahiret bitmeyecek, bu dünya hayatı bitecek.

Evet, bilimsel kitaplara bakıyoruz, Jeoloji’ye vs. ilimlere. Dünya şu kadar milyon sene önce yaratılmış, şöyle olmuş, böyle olmuş, şu ana kadar işte yaşıyoruz. Tarihin bildiği devirler şuradan başlıyor, şu kadar bin yıl geçmiş. Ne kadar geçecek bilmiyoruz ama, bundan sonraki ömrü ne kadar dünyanın bilmiyoruz ama, Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*’in bildirdiği alâmetler var, kıyâmet alâmetleri... Olaylar var, birtakım durumlar

var, onlar da görölmeye başladı. Hatta müminlerin çoğu kıyamet yakın diye endişe üzeredir. Bu işi bilen insanlar, zamanın çok kalmadığını bilirler.

Zaten Peygamber Efendimiz, kendisinin ahir zaman peygamberi olduğunu, kendisiyle dünyanın yok oluşu arasında çok büyük bir zaman olmayacağını hadis-i şeriflerinde bildirdiği için kesinlikle biliyoruz ki geçmiş ömründen çok az bir zaman kalmış oluyor dünyanın ilerisinde... Ne olacak?.. Ahiret olacak mutlaka...

(*Yakdî fîhâ melikün kâdir*) *Yakdî* fiili yine karşımıza geldi. “Orada her şeye kâdir olan, hükümdar olan Allah Teâlâ Hazretleri hükmedecek kulları arasında.”

Buradaki hüküm nasıl olacak?.. Mahkeme-i kübrâda, insanlar Allah Teâlâ Hazretleri’nin divanında, divân-ı ilâhîde, huzur-u ilâhîde el pençe divana duracaklar. Allah Teâlâ Hazretleri onların sevaplarını, günahlarını tartacak, hükmedecek haklarında: “Bu kulum cennete gitsin!” dediği, cennete gidecek. “Bu kulumu cehenneme atın, cezasını çeksin!” dediği, cehenneme atılacak. Hükmedecek Allah...

(*Elâ ve inne'l-hayra küllehû bi-hazâfîrihî fi'l-cenneh*) “Bak dikkat edin, bilin ey dinleyenler ki, hayrın hepsi, tamamıyla, detayıyla cennettedir. Yâni, hangi türlü hayır hatırıınıza gelirse, hayalinizde tahayyül ederseniz, varsa dünyada insanların gördüğü hayır cinsleri ve hayallerinin de erebildiği ne kadar hayır varsa, detayıyla, teferruatıyla hepsi cennettedir.” Cennet öyle bir yer ki, kaçırılması çok büyük hayıf olur, çok büyük yazık olur. Her türlü hayır orada... Hiç eksiksiz, her türlü detayıyla tam ve kâmil bir hayırlar yurdu cennet.

Sevgili Akra dinleyicileri, Allah cümlemizi cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin... Çok önemli, venneti kazanmak çok önemli!..

(*Elâ ve inne's-şerra küllehû bi-hazâfîrihî fi'n-nâr*) “Yine gözünüzü açın, agâh olun, bilin ki, şer de bütün detayıyla, teferruatıyla hepsi cehennemdedir.”

Evet, her türlü kötülük de cehennemde toplanmış olacak. İnsan bu dünyada hangi kötülüğü görüyorsa çevresinde, aman şu şey çok kötü, çok fena, ne kadar iğrenç, ne kadar pis, ne kadar korkunç, ne kadar müthiş, ne kadar ayıp, ne kadar günah... İşte artık nasıl

düşünüyorsa, gördüğü bütün şerler ve hayal ettiği, aklına gelebilecek bütün şerler... Romancı eline kalemi alıyor, gözünü kapatıyor, ilhamın gelmesini bekliyor, bir şeyler yazıyor.

Çeşit çeşit romanlar, korku romanları, dehşet romanları, polisiye romanlar falan... Bir şeyler yazıyor aklına gelen her türlü kötülüğü... Evet hayalini çalıştırsa bir insanoğlu, ne türlü şer varsa onların hepsi cehennemdedir aziz ve sevgili kardeşlerim!

Onun için Allah hiçbirimizi azabına uğratmasın... Cehenneme atmasın... Doğrudan doğruya cennetine girenlerden eylesin... O çok fena... Cehenneme düşmek çok fena!..

c. Allah'tan Korku Üzere Olun!

(*Elâ fa'melû*) “Dikkat edin, mütenebbih olun, sözümü iyi dinleyin, kulağınıza girsin, aklınız akletsin, anlayın, dinleyin ki, ne yapmanız lazım?.. (*Fa'melû*) Amel, icraat yapın, iş yapın, boş durmayın, cenneti kazanmaya çalışın!” diyor Peygamber Efendimiz.

Bu ne kadar önemli bir cümle: (*Elâ fa'melû*) İsterseniz bunu bir levha halinde, güzel bir çerçeveye çerçeveletip, sadece bunu (*Elâ fa'melû*) diye iş yerinize yazın, evinize

yazın!.. Çok önemli... Çalışın diyor Peygamber Efendimiz, iş yapın diyor. Yâni boş durmayın diyor.

Kısaca işte: (*Elâ fa'melû*) Gayet kısa... *Elâ*, dikkat edin demek, uyanın demek, gözü-nüzü açın, iyi duyun, iyi dinleyin, iyi akledin demek; (*fa'melû*) amel edin, a'mâl-i sâliha iş-leyin, bir şeyler yapın, boş durmayın! Ne yapı-yorsunuz, niye gafilsiniz, niye cahilsiniz, niye tembelsiniz; çalışın!" demek yâni bu, İş ya-pın... Ne yapacak? Herkes bir iş yapıyor tabii. Uyuyan da uyuma işi yapıyor. Haydut da hay-dutluk yapıyor. İyi insan da iyi iş yapıyor... Bu-rada ne demek?.. (*Elâ fa'melû*) Yâni, bu cen-nete her türlü hayrın olduğunu bilerek, cenneti kazanmaya çalışın!..

Cehennemde her türlü şerrin olduğunu bi-lerek, cehenneme sizi düşürmeyecek işleri iş-lemeye çalışın!.. Cehennemden kurtulmak için çalışın demek.

Yoksa, herkes zaten bir iş ve eylemin içinde... Sağcısı bir eylemde, solcusu bir ey-lemde, iyisi bir eylemde, kötüsü bir eylemde... Kimisi bankayı korumaya çalışıyor, kimisi ban-kayı soymaya çalışıyor... Kimisi devleti

yüceltmeye çalışıyor, kimisi devleti parçalamaya çalışıyor... Herkes bir eylemde ama, yâni cenneti kazanmaya çalışacak eylem önemli. İnsanı cehenneme düşürmeyecek bir eylem önemli...

(*Elâ fa'melû ve entüm mine'llâhi alâ hazer*) Burası önemli bir şartı. Yâni, “Bir şeyler yapın ama, Allah’tan korkarak yapın! Korku üzere, endişe ederek, ‘Acaba Allah beni kahırına, gazabına uğratır mı?’ diye, titreyerek çalışın!” diyor Peygamber Efendimiz.

Yâni bakıyorum ben, bazıları çok iyimser oluyorlar. Emekli, deniz kenarında bir yere yerleşmiş, keyfinde... Sorumluluktan uzak... O kadar yaş yaşamış.

“Toplum için neler yaptın, ahiret için neler yaptın, kendin için neler yaptın?..” diyor-sun; gayet **rahat**...

Akşam sofrasını kuruyor, içkisini koyuyor, başına hasır şapkayı geçirmiş, şortunu giymiş, gayet iyimser, gayet **rahat**...

“Allah’tan korkmuyor musun?” diyorsun;
“Allah Ğafûru’r-Rahim’dir.” diyor.

Duymuş onu, Allah’ın Ğafûr ve Rahîm olduğunu... İyi ama, niye çalışmıyorsun?..

Bak Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* ne buyuruyor: “Allah’tan korku üzere olarak iş yapın, çalışın. Yâni, ya sizi affetmezse, ya Ğafûr ve Rahîm’liğini size uygulamaz da, Kahhar, Azizün zü’ntikam ismini uygularsa... ‘Sen bu dünyada böyle yaptın, ben de senden intikamımı alıyorum. Haydi bakalım, sözümü dinlemediğin için kahrıma uğradın, ne halin varsa gör!’ derse, o zaman ne olacak?” diye hazer üzere olmayı, “Ya benim Rabbim beni affetmezse?..” diye korku üzere olmayı tavsiye ediyor.

İşte evliyâullahın, Allah’ın o kadar sevgili kulu olmasına rağmen hareketlerinde ana durum buydu. (*Alâ hazer*) Hazer üzere, yâni korku üzere davranırlardı. “Ben şu kadar ibadet ettim, Allah beni mutlaka cennetine sokar.” demezlerdi. “Ya amellerim kabul olmadıysa?..” diye düşünürlerdi.

Evliyâullah büyüklerimizden birisi -Hasan-ı Basrî için söylerler, daha başka mübarekler için söylenir- bir kandil gecesi, Berat Gecesi’nde evinden çıkmış ama, çok fena hali... Sapsarı kesilmiş böyle, benzi kireç gibi atmış, korku üzere...

“Ee, ne oluyorsun? Hayrola, hasta mısın?” diyorlar, Diyor ki:

“Şimdi kendi kendimin hayatını şöyle bir mütalaa ettim, hafızamdan geçirdim. Şimdiye kadar ne yaptığımı ne ettiğimi düşündüm. Günahlarımı biliyorum. İşte şu hatayı, şu günahı işledim. Bu iyi bir şey değildi, yapmamam lazımdı, işledim.” diyor. Her kulun kendilerine göre hataları, kusurları olabilir mesela. “Bunlar hata, tamam işlendi, işlendiğini biliyorum. Ama Allah bunları affetti mi, etmedi mi?.. Evet tevbe ettim, ağladım, üzüldüm, yalvardım, yakardım ama, bakalım Allah kabul etti mi?.. Yâni, kabul etmemişse ne olacak halim?..” diyor.

Bir de bir şeyler yaptı, namaz kıldı, oruç tuttu, hacca gitti, hayır işledi vs... Ama acaba, bakalım o hayırlarını Allah kabul etti mi?.. Çünkü amellerin işlenmesi yetmiyor, bir de Allah’ın o ameli kabul etmesi meselesi var. O çok önemli... Yâni, insan ben bir şey yaptım diye mağrur olmamalı, güvenmemeli!.. Allah kabul etmeyebilir.

“Sen bunu riyâ ile yaptın, kabul etmiyorum... Sen bunu kendini beğenmiş bir kul

olarak yaptın, kabul etmiyorum... Gösteriş için yaptın, kabul etmiyorum... Menfaat için yaptın, aldatma için yaptın... vs.” diyebilir, kabul etmeyebilir.

Bilmiyoruz biz. Amelleri kabul edecek olan Allah Teâlâ Hazretleri’dir. Hazer üzere olmak lazım!.. Bunu ihtar ediyor.

Çok güzel bir hadis-i şerif. Bu böyle her türlü davranışın yanlısını, doğrusunu böyle bildiren, bize çok ı ışık tutan cümleler ihtiva ediyor.

(*Va’lemû enneküm ma’rudûne alâ a’mâliküm*) Evet, burada bir büyük tehdit var. Veyahut büyük bir hakikat ifade ediliyor. “Ve biliniz ki, siz amellerinize arz olunacaksınız.” diyor Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz. Yâni, amellerinizle yüzleştireceksiniz, karşı karşıya geleceksiniz. İşte siz, işte dünyada işlediğiniz ameller diye karşınıza ameller dökülecek. Yaptığınız işler, eylemler, fiiller, çalışmalar, hayatınızdaki binbir türlü... Binbir ne demek?.. Binbir türlü sözü, söz gelimi söyleniyor. Çeşit çeşit, sayısız işler karşınıza arz olunacak; siz ona arz olunacaksınız, o size arz

olunacak. Karşı karşıya, burun buruna gelecek-
siniz.

“Eyvah! Benim bu yaptığım kötülük kar-
şıma geldi. Eyvah! Bak bu da unutulmamış, ya-
zılmış...” diyecek kötü insanlar. “Amellerinizin
sizin karşınıza geleceğini, sizin amellerinizle
yüzleştirileceğinizi bilin!” diyor.

Peygamber Efendimiz. Zilzal Sûresi’nin
son ayetlerini söylemiş Efendimiz en sonunda:

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ⁵ وَمَنْ يَعْمَلْ
مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

(*Fe-men ya’mel miskâle zerratin hayran
yerah*) “Zerre ağırlığı kadar hayır işleyen, onun
karşılığını görecek; (*ve men ya’mel miskâle
zerratin şerran yerah*) zerre ağırlığı kadar şer
işleyen de, onun cezasını çekecek.” buyurmuş.

Aman aziz ve sevgili kardeşlerim! Dünya-
nın geçici olduğunu, sonunun ölüm olduğunu ve
ahiretin va’d-i sâdık olduğunu hiç unutmaya-
lım! Orada, Allah Teâlâ Hazretleri’nin divân-ı
ilâhisinde duracağımızı düşünerek, ömrümüzü
hayırlı, verimli, uğurlu, sevimli, güzel işler

⁵ 99/Zilzâl, 7-8.

yaparak, Ümmet-i Muhammed'e faideli olarak geçirmeyi Allah Teâlâ Hazretleri cümlemize nasip eylesin...

Bunu hiç unutmayalım, hatırımızdan hiç çıkartmayalım! Bütün işlerimizi kontrolden geçirelim, aklımızın ve vicdanımızın süzgecinden geçirelim!.. Bizim işlerimizin son kararı verdiği aklımız, vicdanımız ve imanımız olsun... İyi ve tam Müslüman olalım! Her işimizi bu süzgeçlerden geçirip yapalım!.. Bu süzgeçlerden geçirmeden, keyfiyle, nefsiyle, şehvetiyle, hırsıyla insan dünyadaki olayları, yaptığı işleri kararlaştırırsa; söyleyeceği sözü hırsıyla söylerse, yapacağı işi hırsıyla, kiniyle, nefsiyle yaparsa; tabii o kötü sonuçlara ulaşır.

Allah Teâlâ Hazretleri cümlemize hakkı hak olarak görmeyi nasip eylesin... Ona uymayı da, tevfikini refîk eyleyip nasip eylesin... Yâni hakkı görmek var, bir de onu uygulamak var. Uygulayabilmeyi de nasip etsin... Haktan yana olmayı nasip etsin... Bâtılı bâtil olarak görüp ondan korunmayı, sakınmayı; ömrümüzü Allah'ın rızasına uygun geçirmeyi nasip etsin... Huzuruna sevdiği, razı olduğu, yüzü ak, alnı

açık kullar olarak varmayı; cennetiyle, cemâliyle müşerref olmayı nasip eylesin...

Bi-hürmeti esmâihi'l-hüsnâ, ve bi-hürmeti habîbihi'l-müctebâ Muhammedini'l-Mustafâ, salla'llâhü aleyhi ve âlihi ve selleme teslîmen kesîrâ...

Gününüz hayırlı olsun... Allah cennetiyle, cemâliyle cümlelerinizi müşerref eylesin, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berakâtühû.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
17 Cemâziye'l-Âhir 1416 / 10 Kasım
1995
AKRA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

